

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epitome Tribvnalis Sacramentalis Reverendissimi Patris Petri Marchantii

Zurmöllen, Heinrich

Neuhusii, 1677

Titvlvs I. De Regum et Principum Potestate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9734

TRACTATUS III.
De Statu Politico & Civili.

TITVLVS PRIMVS.
*De Regum et Principum Po-
testate.*

ARTICVLVS PRIMVS,
De Natura Status Politici.

I.

STatus Politicus civilis sic recte de-
finitur, quod sit congregatio sive
cetus multitudinis personarum,
certo ordine & regimine, ad invi-
cem se habentium, juris consensu, & utili-
tatis communiione sociata. Nam politia
subjective, in congregatione multitudinis
solum reperitur: & status Politicus pro
substrato materiali, habet regendam mul-
titudinem, unde & Aristot. lib. 3. politico:
Politiam ordinem quendam incolentium
Civitatem, in dominatione & subiectione
consistentem, definit. Dicitur (*certo Or-*

N 6

dine)

dine) in hoc enim consistit formalitas politicae, ex eo enim quod personae ad invicem sibi aut dominantur, aut subjiciantur, politicum cætum constituere dicuntur. Dicitur (*juris consensu & utilitatis communi-
one*) hæc enim duo Politiam firmant. Legum quidem concordia stabilitatem donans: Communio autem utilitatis ad eundem finem multitudinem determinans: ut totius multitudinis sit velut cor unum & anima una, ac in bonum commune omnes conspirent.

2. Ex varia vero Principantium seu regentium ratione, triplex status Politicus assignari solet, nimirum: Monarchicus, Aristocraticus & Democraticus. Monarchicus dicitur: qui ab uno regitur, ut à Rege vel Imperatore. Aristocraticus: qui à paucis optimatibus indivisibiliter se habentibus, ut à Senatu vel Consulibus regitur. Democraticus: qui à plurimis, id est ab universo populo sive multitudine, nomine universorum administratur. Et hi omnes status in hoc quidem conveniunt quod bonum commune populi, per leges
ordina-

ordinatas, & præfectos bonos respiciant, sed in hoc differunt, quod primus ab uno, secundus à pluribus, tertius à multitudinc administretur. Optima autem politia est: quæ ad Monarcham & unum reducitur, cujus sit consilia discernere, decreta dare, justitiam administrare, populi bonum prosequi, ita quidem, ut quamvis Aristocratia quædam & Democratia immisceatur, ad unum tamen principium velut Monadem reducantur, cujus judicio, sollicitudine, sapiëntia, justitia, quod optimum est eligatur.

3. Omnis vera, Honestæ, & justa politia, juxta essentialia sua, à Deo & Dei ordinatione originem ducit, ad essentiam enim Politia tria potissimum requiruntur: Potestas directiva: Societas multitudinis: & ordo parium dispariumque ad invicem convenientium, per modum superioris & inferioris, digni vel minus digni: atqui hæc tria à Deo singulariter procedunt: ergo & politia quæ ex ipsis coalescit. Minorem probat Apostol. ad Rom. 13. v. 1. *Omnia anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi à Deo, quæ au-*

tem sunt à Deo ordinata sunt, itaq; qui resistit potestati, Dei Ordinationi resistit. Dicitur (*vera, honesta, & justa,*) ad excludendas Antipolittias, quæ sunt tantum Synagogæ impiorum & Ecclesia Malignantium, in quibus fucus & mendacium pro veritate, vitium pro virtute, iniquitas pro justitia venditantur, de quibus S. Gregor. lib. 10. cap. 16. in Cap. 12. Job. à qua Antipolittia politici hujus sæculi nominati sunt, qui potius Athei, Deum, divinam providentiam, justitiam, judiciumq; abnegantes, in omnem effrænis genij temeritatem & libidinem efferuntur, à secta machiavellistæ dicti.

4. Tribus vero personarum generibus, tanquam partibus integrantibus, Politia consurgit, nimirum: Rectoribus, plebe, milite, ita docet S. Thom: opusc. 20. de Regim. Princip. lib. 4. cap. 25. Ex Hypodomo & Romulo. Porro sub Rectoribus, omnes qui ad Regimen concurrunt, ut: Senatus, Consiliarij, Sapientes, juris periti, qui velut assessores Regum & Rectorum sunt. Sub Plebe: Omnes Agricola, Opifices, Artifices,

fices, & quicunque ad commune bonum laborant, sub Milite, omnes qui defensioni populi & Patriæ, ex officio & stipendio vacant, comprehenduntur.

5. Quadruplices insuper reperiuntur Politicæ Civilis moderatores sive Rectores, nimirum: Reges, Imperatores, Principes, Magistratus. Reges dicuntur: qui una, universali, suprema, & independente potestate, populum sive populos, continent & gubernant, in commune multitudinis bonum. Imperatores in Natura regiminis, similes sunt regibus, in hoc tantum à regibus distincti, quod universalius Dominium, ad plura se extendens contineant. Unde S. Thom. *opusc. 20. lib. 3. de Regim. Princip. cap. 12.* docet nomen Imperatoris fastuose traxisse originem, quasi omnium Dominus, non quod regibus proprie dominetur, sed quod aliquas prærogativas habeat.

6. Principes dicuntur: qui sub Imperatoribus & Regibus imperant, & hi in duplici differentia sunt: alij enim sunt principes supremi & independentes respectu
subdi-

subditorum, in hoc tamen à Regibus distincti, quod Regum voluntate sint constituti, unde interdum Regum Feudatarij sunt, vel alia regalia Regibus & Imperatoribus pendent. Alij sunt Principes, Regibus ac Imperatoribus subiecti, & ab illis dependentes: ut sunt Comites, Duces, Barones, quorum Regimen mere Civile est.

7. Magistratus sunt: qui Electione vel nominatione ad tempus præficiuntur populis: unde eorum Dominium à Regali differt: 1. Quod sit temporale, & à populo certo modo dependens. 2. Quod mere politicum sit, & politicis populi legibus definitum. 3. Quod sit mercede conductivum, accipiunt enim salarium à populo.

Articulus Secundus.

De Regum ac Principum Potestate.

1. **P**otestas eorum qui populis præsunt dupliciter consideranda est. Nimirum: Originative: prout in se ipsa considerata, ab aliquo principium seu originem ducit. Deinde Derivative: prout in personas singulares, certo quodam modo derivata est, & velut in illis residet. 2.

2. Potestas vero Legitima Regum & eorum qui populis præfident, originative à solo Deo est, à quo omnis potestas in cælo & in terra nominatur. Patet *Proverb. 8.* *Meum est consilium & æquitas mea est prudentia & fortitudo, per me Reges regnant, & legum conditores justa decernunt, per me Principes imperant & potentes discernunt justitiam.* Idem declarat Hugo de S. Victore in *Lib. 1. sui Comment. in D. Dionysij celestem Hierarchiam cap. 2.* Ipse (ait) rerum omnium conditor Deus, cujus ineffabilis Majestas potens erat sola gubernare quod sola creaverat: voluit in rerum à se creaturarum gubernatione cooperatores habere, non ut illorum ipse Ministerio juvaretur: sed ut ipsi potestatis ipsius consortio sublimes efficerentur, Dominus ergo solus & Princeps omnium, Dominationes & Principatus sub se, & secundum se, esse instituit, in ministerio perficiendo, quod universitatis ordo deposcebat, ut opera ejus complerentur, per ordines & dispositiones.

3. Omnis itaque potestas regia, sive cujusvis præfecturæ, à Divina providentia

tia provenit, sive quia illam indigno obvenire permittit, sive etiam quia positive in peccati pœnam, vel populi vindictam, potestatem illam indigno subiecto dimittit. Patet Job. 34. *Qui regnare facit hominem Hypocritam propter peccata populi.* Et Eccles. 20. *Regnum à gente in gentem transferretur propter injustitias & injurias, & contumelias, & diversos dolos.*

4. Quatuor etiam modis legitima potestas, tam Regia quam Magistratus & prefectorum, personis ordinarie advenire solet: Nimirum: Divina ordinatione: Superioris potestatis designatione; paterna successione: electione multitudinis, patet quod ex divina Ordinatione 1. Reg. 16. Moyses & Aaron ille ut princeps populi, hic ut Sacerdos, à Deo sunt constituti. De designatione per potestatem superiorem legitur Exod. 18. ubi Moyses ex consilio Jethro soceri sui constituit Principes populi, Tribunos, Centuriones, quinquagenarios, & Decanos qui judicabant populum omni tempore. De paterna autem successione constat, in Salamone & Regibus

bus Juda, pro ut promiserat Deus David Psal. 131. *Juravit Dominus David veritatem & non frustrabitur eum: de fructu ventus tui ponam super sedem tuam.* De electione etiam multitudinis locus apertus est *1. Macch. 9.* ubi electus est Jonathas à multitudine in principem & ducem populi.

5. Potestas regum quatuor potissimum terminis clauditur. Nimirum: Religione: Honestate: Justitia, fidelitate: Religione quidem: ut observent & provideant, de ijs quæ spectant ad Deum, & ejus cultum & honorem: Honestate ut virtutem colant: Justitia: ut tam respectu sui, quam aliorum legibus divinis maxime & naturalibus se coaptent: fidelitate: ut populum servent & conservent.

6. Leges etiam humanæ quatenus legibus divinis tam positivis quam naturalibus subserviunt, obligant ad culpam in foro Dei & conscientia, quia hoc titulo semper aliquid de lege divina participant, virtute cujus homo in foro conscientia, reatu culpæ mulctatur. Alias proprium est humanæ legi, quatenus humana est, obligare
ad

ad pœnas temporales etiam usque ad mortem corporalem.

Articulus Tertius.

De Obligatione Regum ac cujuslibet Potestatis Civilis circa Religionem veram.

1. **A**ntiquitus frequenter potestas regia cum Sacerdotali in eadem persona unita, idemq; homo Rex & Sacerdos fuit. Sic enim de Melchisedech. Constat ad Hebr. 7. v. 1. quod & rex Salem & Sacerdos Dei summi fuerit. Job de se dicit cap. 29 v. 25. *Cumq; Sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen merentium consolator.* Quod fuerit etiam Sacerdos ex Cap. 1. constat, ubi describitur offerens sacrificia pro filijs suis eosque sanctificans, ex quo inferendum potestatem Regiam & Sacerdotalem, etsi sine partiali distinguantur, in compatibles tamen non esse, imo eidem Reipublicæ semper necessarias fuisse, sive in unam personam, sive in diversas conveniant. Hinc.

2. Moderno tempore regia vel quævis
sacu-

nor. sæcularis potestas ita Religionis veræ ter-
minis conscribitur, ut nil illi liceat contra
fidem, Religionem & Ecclesiasticam liber-
tatem, attentare. Hæc clare indicantur
Po- Deut. 17. ubi loquens de rege futuro: *Post-*
quam (inquit) sederit in solio Regni sui, de-
scribet sibi Deuteronomium legis hujus in
volumine, accipiens exemplar à Sacerdoti-
bus Leviticæ tribus, & habebit secum legetq;
illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat ti-
mere Dominum Deum suum, & custodire
verba & Cæremonias ejus, quæ in lege præce-
pta sunt. Ex quibus constat Reges non
tantum obligari ad mandata Dei, sed etiam
ad omnia quæ sunt Religionis. Unde &
David. 3. Reg. 2. monet Salomonem filium
suum: *Ego (inquit) ingredior viam univer-*
sæ terræ: Confortare & esto vir, & observa
custodias Domini Dei tui, ut ambules in vijs
ejus, ut custodias Cæremonias ejus, & præce-
pta ejus, & judicia & testimonia.

3. Regiæ insuper & sæculari potestati,
ratione sibi commissæ potestatis circa Re-
ligionem incumbit, Religionem cum vera
fide conservare, in se & ditionibus suis, &
quan-

quantum in se est, illa promovere: Ecclesiam cum omnibus bonis, juribus & privilegijs defendere, Ecclesiæ proceres & Ministros protegere. Hoc tum ex Scriptura tum ex Patribus ac Concilij historijsque clarum est: & patet ex S. August. *lib. 5. de Civitate Dei, cap. 24.* Neq̄ enim nos Christiani quosdam Imperatores ideo felices dicimus, quia vel diutius imperarunt, vel imperantes filios morte placida reliquerunt, vel hostes Reipublicæ domuerunt: sed felices eos dicimus, si suam potestatem ad Dei cultum maxime dilatandum, majestati ejus famulam faciant. Si Deum timeant, diligant, colant.

Articulus Quartus.

De obligatione Potestatis Civilis ad protegendas immunitates Ecclesiasticas.

I. **Q**UAMVIS Principatus Ecclesiasticus & politicus in Regimine disparato, nimirum Spirituali & Politico, respectivam æqualitatem habere videantur, tanquam duo ejusdem corporis capita, quorum alterum influit esse & operari Spirituales:

tuale: alterum esse & operari morale: intra terminos naturæ rationalis, nihilominus caput politicum, subjacet capiti Ecclesiastico, quia caput Politicum, ut Imperator, Rex, aut Princeps Catholicus, eo ipso quo baptizatus est, vi Baptismi Catholicæ fidei adhærere debet, juramento enim se illi adstrinxit, præter quod Imperatores & Reges singularem protectionem susceperunt, & juramento se ad defendendâ Ecclesiam, & Ecclesiæ bona, Ministros ac Immunitates, obligarunt. Variæ autem sunt Ecclesiæ exemptiones, privilegia, & immunitates, quibus à Potestate Civili, sive jure divino, sive humano, Ecclesia & Ecclesiastici sunt exempti, & quidem immunitas sive exemptio alia versatur, circa res & bona Ecclesiæ, alia circa loca, & templa, alia circa personas, quibus defendendis potestas Regia sive sæcularis obligatur.

2. Tenetur itaque potestas sæcularis, sive Regia, sive alia quæcunq; non tantum servare sed etiam defendere: omnes immunitates, privilegia, exemptiones, non tantum circa res & bona temporalia, Ecclesiæ

Ecclesiæ

clesiæ sive Ecclesiasticorum, sed etiam quæ
 loca & personas contingunt. Quia tum
 jure divino tum etiam Civili, hæc exemptio
 confirmata est. Unde in lege naturæ, Jo-
 seph accipiens in Ægypto quintam partem
 frugum pro Rege, exceptam solam decla-
 ravit terram Sacerdotalem, quasi lege di-
 vina naturali liberam ab isto onere, & in
 lege Moyfi liberi servabantur Levitæ om-
 nes, ab officijs & oneribus populi, quia
 divino cultui dedicati, ex bonis Deo dica-
 tis vivebant. Et jure moderno Ecclesia-
 stico, in Bulla Cænæ Domini fulminatur
 Excommunicatio in imponentes vectiga-
 lia, pedagia, Gabellas Ecclesiasticorum
 bonis.

3. Bona vero Ecclesiastica tripliciter
 distinguuntur: alia enim sunt, quæ dona-
 tionibus & oblationibus, foundationibus
 Pij Regum ac Principum, sive quorum-
 cunque Christi fidelium, Ecclesiæ jam in-
 corporata sunt, & à Civili jure (*ut loquun-
 tur*) amortizata, & hæc proprie dicuntur
 bona Ecclesiæ. Alia sunt quæ ad Ecclesia-
 sticos quidem pertinent, sed Ecclesiæ in-
 corpora-

corporata non sunt, nec à Civilitatis jure & oneribus liberata. Alia denique sunt: quæ usu in familia Ecclesiasticorum, quotidie pro alimentis & aliis consumuntur, & hæc non subjacent oneribus Civilibus. Bona autem Patrimonialia, & quæ Civilibus contractibus ab Ecclesiasticis acquiruntur, non sunt libera ex natura sua ab oneribus Civilibus. Quia etsi ab Ecclesiasticis possideantur, Ecclesiæ tamen vere incorporata non sunt, nec naturam Civilium bonorum exuerunt, unde cum onere Civili ad Ecclesiasticos transire censentur.

4. Possunt etiam in casu necessitatis vel magnæ utilitatis, vel calamitatis singularis, totam Regionem vel provinciam concernentis, imponi Talliæ, angariæ, vectigalia, bonis Ecclesiasticis, de facultate summi Pontificis, dummodo non fiat in fraudem, & exactiones & onera non sint ex iis, quæ in jure etiam Civili fordida habentur. Quia ipsi sunt pars reipublicæ, & in communi necessitate gravi, eorum bona & personæ æquali periculo exponi censentur, unde cum in gravi necessitate sua & proximi, li-

O

ceat

ceat sacra vasa frangere & vendere, multo magis licebit bona Ecclesiastica, in tali necessitate gravare & onerare ad solutionem justæ & rationabilis contributionis.

5. Notandum tamen, si de facultate summi pontificis & consensu Episcoporum ac Cleri impositæ sint gabellæ Ecclesiasticis bonis, illarum exactio debet fieri per personas Ecclesiasticas, ab Episcopo sive Clero deputatas, & non per sæculares. Quia sicut Ecclesiastici sunt exempti à foro civili & illius ministris in cæteris, sic & magis in exactione gabellarum.

Articulus Quintus.

De potestate seculari in Extractione Reorum confugientium ad loca Sacra.

I. **N**ullus reus potestate seculari ab Ecclesia extrahi potest, nisi qui de sequentibus criminibus sunt convicti.
 1. Latrocinium publicum & viarum obfessio: Latrones enim publici, juxta decretum Gregorij ab immunitate excluduntur. 2. Depopulatores agrorum sub quibus incendiarij. 3. Qui homicidia & mutilatio-

tilationes membrorum, in ipsis Ecclesijs vel Cœmiterijs committere non verentur. 4. Qui hominem proditorie occidit. 5. Assassini: id est qui accepta vel promissa pecunia, ex pacto hominem occidunt. 6. Qui ratione Hæreseos, qua quis damnatus est, ad Ecclesiam sive asylum Ecclesiasticum refugit. 7. Qui crimen læsæ majestatis in personam ipsius principis commisit. Et si vere constet de crimine à Reo ab immunitatis beneficio excepto perpetrato: non licet potestati sæculari reum è loco sacro extrahere immediate, sed id debet fieri per Ministrum Ecclesiasticum. Hoc autem sic practicandum. Quando reus ob specificata delicta ab immunitatis Beneficio exclusus, ad Ecclesias vel loca sacra vel monasteria fugit, moneatur Episcopus, vel aliquis Ecclesiasticus loco Episcopi potestatem habens, qui requisitus (si de delicto manifeste constet) per se vel alium Ecclesiasticum cum superpelliceo reum educat extra Ecclesiam, & curiæ sæculari exponat. Si vero noluerit egredi, tunc Ministri Curiæ sæcularis reverentiæ

Ecclesiæ debitæ memores, minori quo id fieri poterit tumultu, eum extrahi curent. In casu autem quo delictum est dubium, reus tradatur carceri Ecclesiastico, donec de crimine plene constet, & tunc demum à iudice Ecclesiastico tradatur curiæ sæculari, ut de eo disponat.

2. Ex quibus colligitur: Immunitatem & asylum concessum esse locis, non personis qui locis præsident, vel loca inhabitant: unde etsi Ecclesiæ vel monasterium, aut locus quilibet sacer non habitaretur de facto, nihilominus reus ad illa loca confugiens liber est, nec ab eis ullatenus in delictis non reservatis extrahi potest, nec in prædictis delictis rector Ecclesiæ, aut quisvis alius superior, licentiam dare potest ut extrahatur reus. Unde pessime faciunt Civitatum gubernatores & alij præfecti, qui refugientibus reis ad Ecclesias & monasteria, potissime Regularium, in ipsos regulares insurgunt, illos convitiis impetunt, monasteria pervadunt, & insolentias nonnullas impudenter exercent, quasi Rectores Ecclesiarum aut monasteriorum præfecti,

fecti, in illa re aliquid conferre possent, cum, etsi suorum locorum defensio sit ipsis concedita, nullatenus tamen immunitas ad illorum personas pertineat, sed locum sequatur.

Articulus Sextus.

De Obligationibus Potestatis Civilis ad rationem honesti.

1. **H**onestum in hac materia nihil aliud est, quam quod rationi rectæ Consentaneum & conforme est, & ab hoc honesto sic dicto, derivatur honestas quam describit Gerson, *Tract. 12. super Magnificat. collat. 1. honoris statum, terminum boni, finem honoris*, eo, enim ipso quo actio humana rationi rectæ conformis est, aliquem gradum moralis bonitatis participat; sicq; vocatur terminus boni, & quia gradus bonitatis æstimatione dignus est, & virtuti alicui affinis, honor illi debetur; tandem quia persona ob illam actionem honore digna est, honestas finis honoris nuncupatur.

2. Legibus itaque honesti, & honestati
potestas

potestas Civilis sive Regia, sive inferior quacunque ita continetur, ut si quid contra præsumat, pro qualitate excessus gravissimis peccatis, se & subditos, leges observantes liget. Quia omnis potestas legitima à Deo ordinata est, repugnat autem divinæ Ordinationi, quidquid Directrici rationis rectæ adversarium est, ratio enim recta, participatio quædam est, divinæ & æternæ rationis, quæ est mensura omnis rectitudinis ac honestatis, à qua proinde in legibus voluntarie deviare, sicut summæ amentia est, sic & summæ prævaricationis: & ad hanc limam probandæ sunt primum leges potestatis Civilis, si enim quid contineant inhonesti, hoc ipso prohibita sunt, nec licet illis obedire.

Articulus Septimus.

De Obligatione Potestatis Civilis ad Iustitia ac Juris leges.

1. **N**ihil Regibus licet agere contra jus naturale vel divinum positivum, adeoque legibus divinis, naturalibus & positivis, Reges & consequenter omnis potestas

stas humana subjicitur. Quia Rex quantumvis super omnes eminens, creatura & homo est, & ut creatura subjicitur legibus Creatoris, ut homo naturæ rationalis dictamini, & lumini vultus Dei signati super nos.

2. Reges etiam & quælibet potestas Civilis, subjicitur legibus juris gentium, in quatum à jure naturali Divino, derivatum est. Quia jus gentium immediate ex jure naturali procedit; estque determinativum juris naturalis, in ordine ad hominem, pro ut animal sociale est, & multiplicata jam humana natura in populos & nationes excrevit: Sequitur autem principia primaria legis naturæ, quæ sunt: honeste vivere, neminem lædere: unicuique quod suum est tribuere. Quæ Bases sunt & fundamenta omnis legis. Et hoc jus gentium multo tempore, cum leges speciales non essent index boni & recti fuit, & ab omnibus servabatur.

4. Reges insuper & omnis potestas Civilis catholica, obligatur legibus Ecclesiæ, quia hoc ipso, quo per fidem & Baptis-

mum Ecclesiæ Christi incorporati sunt, obedientiam Ecclesiæ debent, nisi audire velint sententiam à Christo promulgatam Matth. 18. *Si Ecclesiam non audiris, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.*

4. Demum Reges & Principes supremi, tenentur legibus fundamentalibus & juratis Regni sive Reipublicæ obedire & illas observare. Quod enim spectat ad fundamentales leges Regni, cum ex illis & per illas Regnum constitutum sit, qui accipit vel in quem devolvitur Regnum & Regimen Reipublicæ, censetur sub illis oneribus ac conditionibus accipere, aut in illum devolvi, quibus Regnum à principio constitutum est, nisi communi consensu populi aliquid fuerit immutatum. Jure etiam divino, unusquisque tenetur ad id, ad quod se intra limites recti & honesti obligavit juramento solemni, sed hoc respectu legum fundamentalium Regni, fecerunt Reges & omnes de potestate sæculari, ergo, unde bene Plinius *in Paneg: ad Trajan: Impera: in Rostris similibus* (inquit) *ipse te legibus subjecisti ô Caesar, quas nemo Principi*

cipi

cipi scripsit & c. (infra) ego nunc audio, nunc primum disco: non est Princeps supra leges, sed leges supra Principem, nimirum ratione juramenti, quo se legibus subjecit.

2. Hoc vero non obstante Reges varijs rationibus supra leges esse dicuntur,
1. Quia tota potestas legum ijs à Deo concredita est, tanquam Dei in regimine populi, vices tenentibus, nam, ut quidam ait, Rex est similitudo sive Imago quædam divinitatis in terris, dum id ipsum agit in limitato Regnò, quod Deus in universo.
2. Quia Regum est leges populo edicere, in dubijs interpretari, illas temporibus ac locis applicare, appositis pænis roborare.

Articulus Octavus.

De Obligationibus mutuis inter Reges veros & populum.

1. **T**Res potissimum sunt obligationes Regis ad populum. 1. Conservatio populi per necessariorum providã subministrationem. 2. Directio illius per leges, judicia, & incorruptæ justitiæ tam distributiivæ quam commutativæ, sive etiam

O s

præ-

præmiativæ & vindicativæ, administrationem. 3. Defensio contra omnem adversæ potestatis injuriam & infestationem, hi sunt termini boni Civilis communis, quibus finitur obligatio Regia.

2. Tres pariter sunt correlativæ obligationes populi ad Regem. 1. Regi conferre omne subsidium, ad se & commune bonum conservandum. 2. Omnem præstare obedientiam, in ijs quæ ad Regni pacem & bonum ab eo discernuntur, & quæ divinis & Ecclesiasticis, ac regni legibus non adversantur. 3. Omnem honorem & obsequium Regiæ Majestati, jure gentium & regionis constitutum. Has utrimque obligationes firmat communis fides, sive fidelitas, quam jurat quidem Rex sive Princeps, ubi regnum suscipit, & ad quam subditi se obligant, dum per primores suos ipsi Homagium præstant.

3. Rex sive Princeps deficientibus Thesauris Regijs, ad subveniendum necessitatibus familiæ, Regni, Militiæ, stipendijs justis Ministrorum, jus habet subsidia necessaria, ex bonis civium ac subditorum exigendi,

gendi, & subditos ad illa cogendi, inter terminos justitiæ. Testante S. Paulo ad Rom. 13. v. 5. *Ideo necessite at subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam, ideo enim & tributa præstatis, Ministri enim Dei sunt in hoc ipsum servi- entes.* Dicitur (*intra terminos justitiæ*) quidquid enim extra terminos justitiæ à subditis exigitur, inique exigitur, ac præter peccata mortalia quæ committuntur, resti- tutionis onus remanet, vel Principi, vel Ministris, qui dissimulante Principe, exi- gunt, aut scienter recipiunt, sive Princeps sciat sive non.

4. Porro: Quinquè requiruntur ut Rex Vectigalia, Gabellas, tributa nova impo- nere possit populo suo. 1. Causa justa, im- minens, præsens, vel perseverans. 2. Insuf- ficientia opum seu reddituum Principis. 3. Qualitas & proportio vectigalis. 4. Ex- actio congrua & non crudelis. 5. Distribu- tio seu applicatio debita.

5. In ijs etiam necessitatibus, quæ ad particulares Civitates & provincias perti- nent, possunt Magistratus Civitatum, vel

status Provinciae imponere Gabellas & Tallias de licentia regis, suppositis quinque supra dictis conditionibus.

Articulus Nonus.

An subditi in Conscientia teneantur Vectigalia ac Gabellas solvere.

1. **A**ntiqua tributa, Gabellas, Vectigalia, assisias regibus & principibus assignatas, tenentur subditi in conscientia ex iustitia solvere, & illa defraudantes in materia gravi, peccant mortaliter. Quia illa censentur Regibus & Principibus, in eorum possessionem, pro regni administratione & status sui stabilimento collata, unde in hæreditariam possessionem eorum transferunt. Et hoc modo intelligenda est Christi responsio Matth. 22. *reddite quæ sunt Cesaris Cesari.*

2. Tenentur etiam subditi in conscientia nova Vectigalia sive Gabellas solvere, si nimirum sint iustæ, servatis conditionibus de quibus articulo præcedenti: Videlicet ut à potente imponere, pro vera necessitate, vel gravi utilitate publica sint impositæ.

positæ, qualitate & proportione debita servata, videlicet tam in impositionum ratione, quam in distributione eorum, quia illa revera sunt de jure subsidij, & ex justitia debentur, tum Regi, tum Regno, five Republicæ, ad ejus conservationem & administrationem. Aliud vero est, si sit justum dubium de justitia vel injustitia Gabellæ (de quo tamen in rebus publicis exercitati, & non privati judicare debent) tunc nullus in foro conscientiæ tenetur solvere, ita expresse Angelus *supra V. pedagium N. 6.* advertit (ait) quod *pedagia nostri temporis sint communiter illicita: unde nisi probent legitime imposita, debemus presumere injusta.*

3. Advertit tamen leges Gabellarum non obligare in conscientia, ratione inobedientiæ aut transgressionis formaliter, sed tantum ratione damni quod infertur Regi, ob non solutam aut defraudatam Gabellam: unde si quis alia via præstaret in subsidium Regis, quantum gabella ab ipso solvenda requirit, & ista intentione faceret, non teneretur in Conscientia ad Gabellæ solutionem.

4. Reges & Principes nec non Magistratus, urgente publica necessitate, vel magna utilitate regni, Provinciæ vel Civitatis, iisdem conditionibus, quibus jus subsidij in Gabellis & Pecunijs postulandis habent, etiam jus subsidij in personas obtinent, ut ipsis necessaria, sive ad statum suum, sive ad publicum bonum conservandum, & ab injurijs defendendum, suppeditentur. Sæpe enim subsidium personarum, æque aut magis necessarium est Regi vel regno, quam subsidium pecuniarum: tenentur enim societates humanæ Regnorum & Civitatum, se & capita sua conservare, jure naturæ omnibus medijs, quæ ad sui conservationem opportuna videbuntur: Sæpe autem personæ publico bono necessariae sunt, ad defendendas civitates, itinera secura conservanda, in inundationibus, aquarum & similibus; in quibus casibus, ubi Rex vel Civitas indiget, jure subsidij, personæ peti possunt, & tenetur populus subministrare, maxime cum Rex vel Magistratus non possit illis ex publico ærario providere, & hoc juri naturæ conforme est.

5. Non

5. Non licet tamen Regibus & Principibus pro suo libitu personas subditorum, in suum servitium vel operas assumere, sed servandæ sunt leges publicæ necessitatis suæ, vel Regni, quibus Rex tenetur se accommodare. Quia subditi Regum non sunt servi, nec servituti eorum subjecti, sed tantum publicæ necessitati vel utilitati, ex condicito libere obsequentes, ex communi Homagio quo promittunt Regi, in salute Reipublice, una cum ipso procuranda, se totos in ejus potestate futuros, & imperata facturos. Unde ista servitutis non sunt, sed publicæ salutis & utilitatis.

6. Non possunt Reges sua libera voluntate, seu privato suo aut alterius commodo de bonis subditorum contra voluntatem eorum disponere: & si faciant, furtum & rapinam committunt, tenenturq; ad restitutionem. Communi vero & publica necessitate urgente, licet Regibus, occupare, commutare, distrahere, destruere bona subditorum, ad populum & civitates conservandas. Id salvatur communi juris axioma. Quod in necessitate bonum publicum,

cum,

cum, sit præferendum privato, & membrum secundum ne cancer in totum corpus sæviat. Licet etiam Regibus delicta subditorum plectere, confiscatione & spoliatione bonorum, illaq; bene meritis tradere, aut de ijs disponere, intra terminos justitiæ naturalis & Civilis.

Articulus Decimus.

De Peccatis Regum, Principum ac Potestatis secularis contra has obligationes.

1. **P**eccant Reges & Principes Catholici mortaliter, qui libertatem conscientiæ (*ut vocant*) in suis Regnis & rebus publicis permittunt, templa vel domos pro suæ Hæreseos exercitiis, hæreticis aut tradunt aut relinquunt, conventicula eorum dissimulant, quando armis & potentia sua impedire possunt.
2. Peccant mortaliter qui impune (si debitæ super hoc moniti fuerint) permittunt in suis ditionibus, libros Hæreticorum imprimi, distrahi, legi, etsi enim id curæ Episcoporum sit, quia tamen legibus Ecclesiasticorum coerceri nequeunt, à Civili & armata

armata potestate puniri debent, ut Ecclesia & fideles à periculo liberentur.

3. Peccant mortaliter qui quidpiam contra Dei cultum, Religionis promotionem quovis modo aut inducunt aut induci permittunt.

4. Gravissimis peccatis se exponunt, qui confœderati Hæreticis, eos in debellandis Catholicis armis adjuvant.

5. Qui contra libertatem rebus & bonis Ecclesiæ competentem, bona, decimas, & res Ecclesiæ, Monasteriorum, Hospitium, surripiunt, dolo se occupant, defraudant, vel distrahunt, aut ne recuperent pro posse impediunt peccant gravissime.

6. Peccant graviter qui pias donationes & legata Ecclesiis & Monasteriis legitime facta, nituntur revocare vel eorum effectum impedire.

7. Delinquunt mortaliter effractores Ecclesiarum & qui ex Ecclesiis bona refugarum auferunt vel vim aliquam inferunt.

8. Qui Gabellis Vectigaliis talliis extra casum necessitatis & absq; eorum consensu bona vel personas Ecclesiasticorum onerant,

9. Qui

9. Qui instrumenta chartas bona & libertates Ecclesiæ concernentes, detinent, abscondunt, lacerant, unde damna Ecclesiæ oriuntur.

10. Qui contra locorum sacrorum immunitatem, Reos extra Casus reservados; ex eis extrahunt aut eis vim inferunt, vel quovis modo juri asyli violentiam faciunt.

11. Qui in Ecclesijs & locis Deo dicatis, judicia Civilia, concursus nundinas comedias profanas agunt.

12. Peccant gravissime qui Clericos percutiunt, item qui Clericos conveniunt coram judice sæculari.

13. Peccant graviter qui Lupanaria publica inditionibus suis impune permittunt.

14. Peccant admittentes Histrones, Ariolos & Magos ut sua præstigia exercent, & animas incautorum decipiant.

15. Peccant mortaliter & tenentur ad restitutionem qui absque causa, novas Gabellas imponunt & ijs populum opprimunt.

16. Peccant & ad restitutionem obligantur qui Gabellas & alias assisias ob necessitates boni publici juste institutas, absque
justa

justa causa in multos annos producunt ces-
santibus necessitatibus, & velut perpetuas
perennare volunt.

17. Peccant mortaliter & ad restitutionem
obligantur, qui Gabellas vel Vectigalia
pro causa necessitatis publicæ exacta, vel
in privatos usus, vel in largitiones prodi-
gas, aut in causas bono communi actu non
necessarias expendunt.

18. Peccant abutentes jure subsidij in per-
sonis, qui extra casum necessitatis Regiæ,
personis Angarias, & Parangarias impo-
nunt, Rusticos his fatigant, ad operas non
necessarias cogunt: & tenentur ijs ad resti-
tutionem damni injuste illati, vel ad labo-
ris impensi mercedem.

19. Peccant mortaliter Ministri Regii, qui
sine gravi publica necessitate agros civium
occupant, illos devastant, domus destruunt,
& non minus peccant qui eas se destructu-
ros minantur, ut cives illas redimant.

20. Peccant gravissime qui sub prætextu
Regiæ necessitatis, cogunt pauperes do-
mos agros & exiguam suam hæreditatem
vendere.